

Мікола ТРУС

РЭПРЭЗЕНТАЦЫЯ ТВОРЧАСЦІ ЯНКІ КУПАЛЫ Ў СЛАВАКІІ. 1947 – 2017 гг.

УДК 821.161.3:821.162.4

У артыкуле ўпершыню падсумоўваюцца агульныя звесткі па гісторыі перакладаў вершаў Янкі Купалы на славацкую мову, рэпрэзентацыі яго творчасці ў Славакіі ў 1947 – 2017 гг. Факталагічны разгляд праходзіць з улікам культурнай, грамадска-палітычнай сітуацыі, сацыялістычнага перыяду існавання ў складзе Чэхаславакіі і часу незалежнай Славацкай рэспублікі. У навуковы ўжытак уводзяцца звесткі наконт прадстаўленасці творчасці класіка беларускай літаратуры ў асяроддзі славацкай эміграцыі.

Ключавыя словы: *Янка Купала, купалазнаўства, беларуская літаратура, славацкая літаратура, мастацкі пераклад, рэпрэзентацыя творчасці, кантэкст, сацыялістычны перыяд, перыяд дзяржаўнай незалежнасці, славацкая эміграцыя.*

The paper first summarized general information on the history of translations of the poetry of Yanka Kupala in the Slovak language, and representations of his work in Slovakia in 1947 – 2017. A factual review is in order to address cultural, political and social situation, the socialist period of the existence of part of Czechoslovakia and the independent Slovak Republic. Scientific use entered data on the representation of creativity of the classic of Belarusian literature in the environment of the Slovak emigration.

Славацкі напрамак купалазнаўчых даследаванняў стаў даволі актыўна распрацоўвацца ў апошнія дзесяцігоддзе. Штуршком і факталагічнай асновай у значнай ступені паслужыла магнаграфія “Янка Купала ў Славакіі” [1], прысвечаная падарожжы песняра разам з савецкімі калегамі па пярэ, якое адбылося ў кастрычніку 1935 г. Выданню папярэднічаў цыкл публікацый у часопісе “Роднае слова”. У цэнтры многіх беларуска-славацкіх ініцыятыў нядаўніх гадоў быў Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы. Адзін з найбольш заўважных і значных у шэрагу праведзеных мерапрыемстваў – міжнародны культурны праект “Славацкімі шляхамі Янкі Купалы” (чэрвень 2015 г.), што стаў узорам інтэграванасці навуковых росшукаў у практыку сучаснай народнай дыпламатыі.

Мэта нашай публікацыі – сабраць і сістэматызаваць звесткі адносна прадстаўленасці творчасці Янкі Купалы ў Славакіі. Сярод пастаўленых задач: 1) характарыстыка стану распрацаванасці заяўленай тэмы; 2) вывучэнне вопыту прэцэдэнтных бібліяграфічных выданняў; 3) выяўленне залежнасці рэпрэзентацыі творчасці класіка беларускай літаратуры ад унутранай кан’юнктуры і знешняй палітыкі, беларусазнаўчых традыцый Славакіі.

НА ПОДСТУПАХ ДА СІСТЭМАТЫЗАЦЫІ

Паводле біябібліяграфічнага слоўніка “Беларускія пісьменнікі” (1994, т. 3, с. 518), рэпрэзентацыя твораў Янкі Купалы ў Славакіі бярэ пачатак у 1981 г. – з выходам “Анталогіі савецкай паэзіі ХХ ст.”. Такая фіксацыя, адзначым адразу, не адпавядае сапраўднасці. Відавочна, што на час выхаду

◆◆◆◆◆ “Роднаму слову” – 30! ◆◆◆◆◆

Цягам трох дзесяцігоддзяў “Роднае слова” знаходзіцца на высакароднай службе айчынай навуцы, адукацыі і выхаванню. Часопіс займае пазнавальнае аблічча, заняў пачэснае месца ў медыйнай прасторы Беларусі. Сёння з поўным на тое правам можна сцвярджаць, што “Роднае слова” мае ўласную гісторыю, звязаную з імёнамі выбітных аўтараў і рэдактараў, вялікай колькасцю знакавых публікацый. Множацца кагорты сяброў часопіса, шырыцца яго вядомасць у свеце. У дружным хоры юбілейных віншаванняў хочацца выказаць і свае словы ўдзячнасці. Разам мы адужалі важную частку падрыхтоўчай працы па стварэнні энцыклапедыі “Максім Багдановіч”, запачаткавалі шэраг новых тэм і метадалагічных падыходаў пры даследаванні гісторыі беларускай літаратуры, вызначэнні яе месца ў нацыянальным і сусветным кантэксце. У гэтым бачыцца адна з праяў дынамікі выдання, яго нязменная скіраванасць на зваротную сувязь з чытачом, заўсёдная гатоўнасць стаць інфармацыйнай пляцоўкай для апрабавання навуковых росшукаў, аўтарскіх метадык, палемічных меркаванняў. “Роднае слова” ўпэўнена крочыць у нагу з часам, не збаўляе тэмп, высока трымае інтэлектуальную планку грамадскага даверу і творчай рэалізацыі.

Мікола ТРУС,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
дактарант Інстытута літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН Беларусі.

грунтоўнага даведчага выдання праца па выяўленні і сістэматызацыі матэрыялу была праведзена ў межах магчымага. Тым больш каштоўным уяўляецца нам даведнік “Беларуская літаратура ў Славакіі пасля 1945 г.” [8], падрыхтаваны Ёзэфам Шэлецам (Jozef Šelep) і выдадзены невялікім накладам (50 асобнікаў) у Прэшаве напрыканцы ХХ ст. Пад увагу складальніка патрапілі 50 кніг беларускіх аўтараў і зборнікаў савецкай літаратуры. Пры падрыхтоўцы гэтага артыкула даведнік паслужыў адмысловым навігатарам па кніжным ландшафце Славакіі мінулага часу.

Славацкі калега меў досвед падобных выданняў. Так, у 1986 г. ім быў падрыхтаваны “Вопіс перакладаў украінскай літаратуры ў Славакіі. 1945 – 1984” [9], які, у сваю чаргу, абапіраўся на папярэдняе акадэмічнае выданне “Бібліяграфія ўкраінік на славацкай мове” (Браціслава, 1965), укладзенае Мікулашам Неврлі.

Месца і час з’яўлення даведніка Ё. Шэлеца не выпадковыя. З пачатку 1990-х гг. у Прэшаўскім універсітэце ажыццяўляецца падрыхтоўка філолагаў-беларусістаў. Стараннямі беларускіх спецыялістаў (В. Ляшук, В. Маслоўскі) створана навуковая база для кваліфікаваных кампаратыўных даследаванняў, перакладчыцкай дзейнасці. У 2000 г. тут праведзена міжнародная навуковая канферэнцыя “Славацка-беларускія моўныя, літаратурныя і культурныя сувязі” [6].

Прэшаўскі край, што на ўсходзе Славакіі, – тэрыторыя аўтахтоннага пражывання ўкраінцаў / русінаў. Традыцыі этнічнай меншасці захоўваюцца і памнажаюцца мясцовымі адукацыйнымі і культурна-асветніцкімі ўстановамі, грамадскімі аб’яднаннямі. Сам Ё. Шэлепец вучыўся ва ўкраінскай сярэдняй школе ў Свідніку, скончыў Педагагічны інстытут у Прэшаве. З 1962 г. выкладаў на філасофскім факультэце Універсітэта П. Ё. Шафарыка.

Далейшы яго жыццёвы шлях ілюструе гісторыю Чэхаславакіі другой паловы ХХ ст., лёс шматлікіх інтэлектуалаў краіны. У 1968 г. Ё. Шэлепец зазнаў палітычны пераслед, быў звольнены з універсітэта. Працаваў у Дзяржаўнай навуковай бібліятэцы ў Прэшаве. У 1990 г. рэабілітаваны, узноўлены на працы ў ВНУ. Даследчыцкія публікацыі Ё. Шэлеца прысвечаны мовазнаўчай і літаратуразнаўчай кампаратыўнасці, славацка-ўкраінскім літаратурным і культурным сувязям [7, с. 431 – 432].

Ва ўступным слове ўкладальнік характарызуе агульную сітуацыю: «Беларуская літаратура не мае ў Славакіі вялікай вядомасці. Не знайшла сабе такога месца, якое маюць літаратуры менш колькасных народаў, як, напрыклад, літаратуры скандынаўскіх краін або паўднёваславянскія літаратуры. У ранейшых грамадска-палітычных умовах, калі

фарміраваўся змест паняццяў “народ”, “народнае”, а на пярэдні план выходзілі ўсеагульныя ідэйныя і палітычныя крытэрыі, яна заставалася ў цені багатай рускай літаратуры, якая шчодро перакладалася і сістэматычна прапагандавалася, падтрымлівалася медыйна. Пры перакладзе на славацкую мову зыходным для перакладчыкаў быў не беларускі арыгінал, а пераклад на рускую мову, часам аўтарызаваны. У выніку беларускі аўтар успрымаўся найперш як савецкі або рускі, а ўжо потым як беларускі паэт ці празаік» [8, с. 1].

На меркаванне Ё. Шэлеца, такі падыход прасочваецца ў некаторых публікацыях, а таксама ў бібліяграфіі, падрыхтаванай Міхамам Федарам, – “Славацка-рускія літаратурныя сувязі пасля 1945 г.” (Марцін, 1970).

Сітуацыя спакваля пачала мяняцца з 1970-х гг. На ніве беларуска-славацкага перакладу з’явіліся выбітныя энтузіясты, і першы сярод іх – Юрай Андрычык (Juraj Andričík), “самы пладавіты перакладчык і самы актыўны прапагандыст беларускай літаратуры ў Славакіі” [8, с. 4]. Справу перастварэння з арыгінала падтрымалі таксама Густаў Хупка (Gustáv Hupka) і Хелена Крыжанавабрындзава (Helena Krizánová-Brindzová).

САЦЫЯЛІСТЫЧНЫ ПЕРЫЯД

Паводле разглядаванага намі даведніка, па адным узору творчасці Петруся Броўкі, Якуба Коласа і Аркадзя Куляшова, а таксама два вершы Янкі Купалы ў перакладзе М. Крно – “Ja – kolchoznica” (“Я – калгасніца”), “Pieseň” (“Песня”) – выйшлі ў Браціславе ў 1947 г. у “Выбраным сучаснай паэзіі савецкіх народаў” [10, с. 69 – 70], з пазнакай “з рускага арыгінала”. Адзначым паказальнае выкарыстанне слова “kolchoznica” ў назве перастворанага купалаўскага верша: па сутнасці, перад намі не пераклад, а звычайная транслітарацыя з рускай кірыліцы на лацінку. Відавочна, што на той час у Славакіі гэтая лексема ўспрымалася як савецкі наватвор, што ілюструе невядомыя рэаліі жыцця краіны Саветаў і не мае нацыянальных адпаведнікаў.

Пісьменнік Мілаш Крно (Miloš Krno) пазіцыянуецца ў гісторыі славацкай літаратуры як “адзін з галоўных прадстаўнікоў схематызаванай, т. зв. сацыялістычна-рэалістычнай літаратуры” [7, с. 263]. У 1946 – 1953 гг., у час падрыхтоўкі і выхаду згаданай анталогіі, ён працаваў сакратаром пасольства Чэхаславакіі ў Маскве. Перакладчыцкі абсяг працы М. Крно ахопліваў “рускую класічную, савецкую, а таксама грузінскую паэзію і прозу” [7, с. 263]. Яго стараннямі была падрыхтавана кніга “Выбранае з савецкіх паэтаў, лаўрэатаў Сталінскай прэміі 1950 года” (1952), у якой змешчаны тры вершы Петруся Броўкі [11, с. 65 – 68]. Як вядома, беларускі аўтар быў уганараваны Сталінскай прэміяй 3-й ступені за зборнік “Дарогі жыцця”.

Вершы “Nie, nie som básnik” (“Я не паэта”), “Kde si, brečtan, zimoval?” (“Дзе ты, хмелю, зімаваў?”) Янкі Купалы ў перакладзе Ю. Андрычыка ўвайшлі ў першую частку “Анталогіі савецкай паэзіі ХХ стагоддзя” (1981) [2, с. 84 – 87], тут жа былі змешчаны 2 творы Якуба Коласа. У другой частцы гэтага выдання 3 вершы П. Броўкі, 3 – А. Куляшова, 2 – М. Танка; пададзены кароткія біяграфічныя звесткі пра гэтых аўтараў, а таксама пра Якуба Коласа і Янку Купалу [3, с. 303].

Сцільныя звесткі пра творчасць песняра ёсць таксама ва ўласна даведачнай літаратуры. У “Гісторыі сусветнай літаратуры” (1963, т. 2) надрукаваны аглядны артыкул “Беларуская літаратура” [12, с. 336 – 343] прафесара Карлава ўніверсітэта ў Празе Вацлава Жыдліцкага (Václav Židlický). Пра беларускую літаратуру і яе прадстаўнікоў, ад Францыска Скарыны да Рыгора Барадуліна, пададзена інфармацыя ў “Малой энцыклапедыі пісьменнікаў свету” (Браціслава, 1978).

Ёсць усе падставы меркаваць, што прэшаўскае выданне Ё. Шэлепча падагульняе, але не падводзіць рысу пад выяўленнем невядомых перакладаў твораў беларускага песняра, у тым ліку да 1945 г. Разам з тым фактаграфія выдання наглядна дэманструе агульную праблему прадстаўленасці нацыянальнай класікі за мяжой. Абраныя для перакладу творы адпавядалі тагачаснай грамадска-палітычнай парадыгме краін “народнай дэмакратыі”, але яны – без належнага папаўнення, абнаўлення мастацкай рэцэпцыі – могуць закансерваваць бачанне спадчыны беларускіх паэтаў як тыпова савецкіх, партыйна заангажаваных, а таму нецікавых для сучаснага чытача. А гэта ж класіка, падмурак нацыянальнай ідэнтычнасці, ідэйная і маральна-эстэтычная аснова нацыятворчасці і дзяржаўнага будаўніцтва. Да таго ж – залаты літаратурны запас найвышэйшай пробы, патэнцыйна здольны стаць арганічна “канвертаваным” у сённяшніх (еўрапейскіх, сусветных) мастацкіх запых шырокай чытацкай аўдыторыі, патрабавальных і крытычна настроеных інтэлектуалаў замежа.

СЛАВАЦКАЯ ЭМІГРАЦЫЯ

У біябібліяграфічным даведніку “Беларускія пісьменнікі” зафіксаваны тры пераклады вершаў Янкі Купалы на славацкую мову. Першыя два належаць пярэ Ю. Андрычыка, пра іх была гаворка раней. Дэталёвае вывучэнне гісторыі трэцяга – “А хто там ідзе?” (“Kto to tam ide?”; часопіс “Horizont”, 1983, № 1/2; пераклаў М. Žiar) – вывела на свет ланцужок нечаканых звестак, вартых уважання ў дэтэктыўным сюжэце. Дарэчы, інфармацыі пра гэты пераклад у даведніку Ё. Шэлепча няма, што толькі пацвярджае нашу думку пра неабходнасць далейшай працы па выяўленні, сістэматызацыі і даследаванні пе-

ракладчыцкай дзейнасці, папулярызацыі беларускай літаратуры за мяжой.

Як нам удалося высветліць, Мар’ян Жар (Marian Žiar) – псеўданім, за якім стаіць вядомы дзеяч славацкай эміграцыі Імрых Кружляк (Imrych Kružliak, г. н. 1916), публіцыст, гісторык, прадстаўнік “каталіцкай мадэрны” ў нацыянальнай паэзіі [4; 7, с. 265]. І. Кружляк скончыў філасофскі факультэт Універсітэта Я. А. Коменскага (1940). У 1940-я гг. займаў адказныя пасады ў дзяржаўнай сістэме друку і інфармацыі. З 1949 г. – у эміграцыі; спачатку ў Аўстрыі, з 1951-га ў Германіі. У Мюнхене некалькі дзесяцігоддзяў працаваў на радыёстанцыі “Свабодная Еўропа”. З 1972 г. – шэф-рэдактар эмігранцкага часопіса “Horizont”. Старшыня Саюза славацкіх пісьменнікаў і мастакоў у эміграцыі (з 1987 г.). Пасля “аксамітнай” рэвалюцыі ў Чэхаславакіі, падзелу краіны быў дарадцам прэзідэнта Славацкай Рэспублікі Міхала Ковача.

Названы пераклад М. Жара быў апублікаваны ў год выхаду вехавага ў гісторыі ўшанавання спадчыны Янкі Купалы зборніка “А хто там ідзе?” (1983), укладзенага В. Рагойшам і Я. Раманоўскай, у якім хрэстаматычны верш песняра пераствораны на 82 мовы свету. Дарэчы, славацкая мова ў гэтым выданні не прадстаўлена.

У ходзе рэтраспектыўнага даследавання ўжо сама фіксацыя ў “Беларускіх пісьменніках” перакладу М. Жара здзіўляе і выклікае заканамерныя пытанні. Праца над біябібліяграфічным даведнікам пачалася яшчэ за савецкім часам, калі існавала “жалезная заслона”, моцнае ідэалагічнае размежаванне паміж СССР і краінамі капіталістычнага Захаду. У гэтым супрацьстаянні і “Свабодная Еўропа”, і “Horizont” былі ў шэрагу т. зв. “варожых галасоў”. Цяжка дапусціць, што перад складальнікамі ставілася задача і, увогуле, былі магчыма для вывучэння замежнага, забароненага ў СССР, друку. Так, Еўропа і ўсё свет у канцы 1980 – пачатку 1990-х гг. пачалі кардынальна мяняцца, але інерцыя ідэалагічнай пільнасці пры падрыхтоўцы выданняў падобнага кшталту ўсё ж дзейнічала.

Адсутнасць інфармацыі пра пераклад верша “А хто там ідзе?”, зроблены М. Жарам, у даведніку “Беларуская літаратура ў Славакіі пасля 1945 г.” Ё. Шэлепча аніяк нельга залічыць да хібаў выдання, паколькі зыходна яно не падугледжвала ахоп эмігранцкага друку.

СЛАВАЦКАЯ РЭСПУБЛІКА

Зборнік перакладных вершаў “А хто там ідзе?” Янкі Купалы [5] быў падрыхтаваны і выдадзены ў Браціславе пад эгідай Саюза славацкіх пісьменнікаў спецыяльна да 135-годдзя з дня нараджэння класіка беларускай літаратуры. Менавіта гэтае выданне можа стаць вехавым у замежнай купаліяне, паколькі створана ў актуальным рэчывы пазбаў-

лення ад стэрэатыпаў, абнаўлення гуманітарнай свядомасці і міжкультурнага дыялогу.

Ініцыятарам падрыхтоўчай працы і выхаду вершаў Янкі Купалы ў перакладзе на славацкую мову быў Мар’ян Сэрватка, надзвычайны і паўнамоцны пасол Славацкай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь ў 2008 – 2013 гг. Ён ажыццявіў падбор твораў, выступіў як аўтар прадмовы “Малая лабараторыя дыялогу культур” [5, с. 5 – 7] і перакладчык. Асноўныя вектары дзейнасці падчас дыпламатычнай місіі ў Мінску М. Сэрватка абгрунтаваў наступным чынам: “Нам хацелася, каб нас лепш ведалі, каб пра нас пісалі, каб мы зблізілі народы, якія маюць падобную складаную гісторыю і насуперак геаграфічнай аддаленасці маюць вельмі блізкія мовы з сотнямі аднолькавых слоў і назваў”.

Беларускі бок у кнізе парытэтна прадставіла Алена Ляшковіч, дырэктар Купалаўскага музея ў Мінску, аўтар пасляслоўя – экскурсу ў жыццёвы і творчы шлях класіка беларускай літаратуры [5, с. 67 – 72].

Над перакладамі таксама працавалі вядомыя літаратары – Яраслаў Рэзнік (Jaroslav Reznik) і Сяргей Макара (Sergej Makara). Сярод тых, хто дапамагаў, кансультаваў славацкіх калег, – Вікторыя Ляшук, знаны беларускі руплівец у Славакіі на ніве мовазнаўства і мастацкага перакладу.

Зачыны верш “А хто там ідзе?” у перакладзе М. Сэрваткі (да гэтага быў апублікаваны ў газеце “Literárny týždenník”, 2015, 17 чэрв., № 23/24, с. 11) стаў адмысловым эпіграфам, камертонам, даў назву ўсяму зборніку, куды ўвайшлі 37 класічных твораў беларускага песняра з трох тэматычных раздзелаў пад купалаўскімі загаловамі і паэтычнымі радкамі: “А keď sa niekto spýta” (“А калі нехта спытаецца”), “Šťa sama cárovná” (“Як сама царыца”), “Matka a syn” (“Маці і сын”). Славацкія чытачы маюць магчымасць пазнаёміцца з шэдэўрамі беларускай класікі – вершамі “Мая малітва”, “Спадчына”, “Я не паэта”, “Родныя песні”, “Явар і каліна”, “Яшчэ прыйдзе вясна”, “З кутка жаданняў” і інш.

Выданне аформлена стараннямі мастака Мілана Сенкі (Milan Senko), аўтара вокладкі і графічнага дызайну, які выкарыстаў у якасці ілюстрацыі рэпрадукцыі беларускай выяўленчай купаліянны з фондаў мінскай гасподы песняра.

Прэзентацыя першага асобнага выдання твораў беларускага пісьменніка ў Славакіі адбылася 27 чэрвеня 2017 г. у Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы, у прысутнасці вядомых купалазнаўцаў, славацкіх і беларускіх інтэлектуалаў, журналістаў айчынных СМІ.

На аснове сістэматызаванага факталагічнага матэрыялу можна зрабіць наступныя высновы.

1. Творчасць Янкі Купалы рэпрэзентавалася ў Славакіі ў адпаведнасці з дамінантнай дзяржаў-

най ідэалогіяй і грамадска-палітычнай парадыгмай, знешняй арыентацыяй на Савецкі Саюз. Адпаведна падбіраліся і вершы класіка беларускай літаратуры для перакладу на славацкую мову.

2. У перыяд сацыялістычнай Славакіі Янка Купала патрапіў найперш у кагорту савецкіх (рускіх) пісьменнікаў, яго нацыянальная прыналежнасць мела другаснае значэнне. Пераклады ад пачатку ажыццяўляліся праз рускамоўнае пасрэдніцтва.

3. Перастваральная праца з беларускім арыгіналам бярэ пачатак ад перакладаў твораў Янкі Купалы, зробленых Юраем Андрычыкам у 1981 г.

4. Творчасць беларускага песняра прадстаўлена не толькі ў самой Славакіі, але і ў славацкіх эміграцыйных выданнях. Публікацыя перакладу, зробленая ў перыяд “халоднай вайны”, – факт, варты асобнага даследавання ў наш час абнаўлення гуманітарнай свядомасці, актуальнага і дзяржаўна значнага вывучэння і асэнсавання гісторыі нацыянальнай прысутнасці ў свеце.

5. Выхад перакладнага зборніка “А хто там ідзе?” (Браціслава, 2017) дэманструе кардынальную змену ракурсаў бачання творчасці Янкі Купалы ў сучаснай Славакіі. Палітычна незаангажаваная, яна паўстае больш цэльнай, самадэятковай, адметнай нацыянальным зместам і каларытам, цікавай і эстэтычна значнай на міжнацыянальным узроўні.

Спіс літаратуры

1. Трус, М. Янка Купала ў Славакіі / М. Трус ; навук. рэд. І. А. Чарота, уступ. слова М. Сэрваткі. – Мінск : Рэдакцыя часопіса “Роднае слова”, 2012. – 176 с.
2. Antológia sovietskej poézie 20. storočia. – 1. Diel ; úvod napísal Miroslav Válek ; z rus. orig. prel. kol. prekl. – Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1981. – 327 s.
3. Antológia sovietskej poézie 20. storočia. – 2. Diel ; úvod napísal Miroslav Válek ; z rus. orig. prel. Juraj Andričík, Ján Buzássy, Rudolf Čizmarík, Lubomír Feldek, Marián Heveši. – Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1981. – 326 s.
4. Hatala, R. Cesta storočín / R. Hatala // Literárny týždenník. – 1999. – № 46. – S. 3.
5. Kupala, J. Ktože to tam ide? : vybrané básne / J. Kupala. – Bratislava : Spolok slovenských spisovateľov, 2017. – 72 s.
6. Slovensko-bieloruské jazykové, literárne a kultúrne vzťahy : zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého seminára 20. – 21. septembra 2000. – Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej university, 2003. – 100 s.
7. Slovník slovenských spisovateľov 20. Storočia. – Bratislava : Vyd-vo Spolku slovenských spisovateľov, Slovenská národná knižnica, 2001. – 527 s.
8. Šelepec, J. Bieloruská literatúra na Slovensku po r. 1945 / J. Šelepec. – Prešov : Krajská štátna knižnica, 1999. – 27 s.
9. Šelepec, J. Súpis prekladov ukrajinskej literatúry na Slovensku. 1945 – 1984 / J. Šelepec. – Prešov : Štátna vedecká knižnica, 1986. – 45 s.
10. Výber súčasnej poézie sovietskych národov ; vybr. (z rus orig.) prel. a úvod napísal Miloš Krno. – Bratislava : Pravda, 1947. – 207 s.
11. Výber zo sovietskych básnikov, odmenených Stalinovými cenami za rok 1950 ; vybr.a (z rus.) prel. Miloš Krno. – Bratislava : Slovenský spisovateľ, 1952. – 100 s.
12. Židlický, V. Bieloruská literatúra / V. Židlický // Dejiny svetovej literatúry. – Bratislava : Osveta, 1963. – S. 336 – 343.